

College Vergadering

Dossiernummer	2364
Extern Zaak ID	1303222
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	17 maart 2026
Agendapunt	3.5.5
Titel	Aanwijzen 10 gemeentelijke monumenten
Organisatieonderdeel	Team Ruimte, Economie en Duurzaamheid
Eigenaar	Krijnen, Jeroen
Geheimhouding	Openbaar met week embargo
Datum opheffing	25 maart 2026
Portefeuillehouder	Wethouder Sjoerd Wannet

Aanwezigen

Jasper Bloem, Anja de Rouw, Mark Duijthoff, Wimar Jaeger, Andre Putker, Rick Verschure en Sjoerd Wannet

Afwezigen

Cynthia Creveld

Bijlagen
1303222 – CV – Aanwijzen 10 gemeentelijke monumenten
1303222 – Bijlage 01 – Besluit_aanwijzen_10_gemeentelijke_monumenten
1303222 – Bijlage 02 – Redengevende_omschrijving_Graaf Ottosingel 189–189a
1303222 – Bijlage 03 – Redengevende_omschrijving_Laarstraat 131 – 133_en_Berkelsingel_124–124a
1303222 – Bijlage 04 – Redengevende_omschrijving_Marspoortstraat_16
1303222 – Bijlage 05 – Redengevende_omschrijving_Overvelving 1–3 Spoorstraat 1–3
1303222 – Bijlage 06 – Redengevende_omschrijving_Turfstraat 41–45
1303222 – Bijlage 07 – Redengevende_omschrijving_Molengracht 2
1303222 – Bijlage 08 – Redengevende_omschrijving_Groenmarkt 2–4_en_Waterstraat_84– 86
1303222 – Bijlage 09 – Redengevende_omschrijving_Abersonplein_met_fontein
1303222 – Bijlage 10 – Redengevende_omschrijving_Rosmolensteeg 7
1303222 – Bijlage 11 – Redengevende_omschrijving_urinoir_Berkelkade

1303222 – Bijlage 12 – Adviezen Erfgoedadviesraad
1303222 – Bijlage 13 – Collegevoorstel 723623
1303222 – Bijlage 14 – Collegevoorstel 1270101

Geagendeerd	Vergaderdatum
College Vergadering	17 maart 2026
Memo's en collegestukken (ter info raad)	31 december 2026

Goedkeuringen			
van der Laan, Erik	Akkoord		01-03-2026 18:50
Kasteel, Hendri	Akkoord		11-03-2026 10:38
Wannet, Sjoerd	Akkoord		11-03-2026 12:53

Voorgesteld besluit

Het college besluit, gelet op artikel 5.2 e.v. van de Verordening fysieke leefomgeving gemeente Zutphen 2021 (Vfl 2021), conform bijgevoegd besluit, om de volgende objecten aan te wijzen als gemeentelijk monument:

- Graaf Ottosingel 189–189a Zutphen
- Laarstraat 131–133/Berkelsingel 124–124a Zutphen
- Marspoortstraat 16, 16a–c Zutphen
- Overwelving 1–3/Spoorstraat 1–3 Zutphen
- Turfstraat 41–45 Zutphen
- Molengracht 2 Zutphen (voormalig postkantoor)
- Groenmarkt 2–4/Waterstraat 84–86 Zutphen
- Abersonplein met fontein Warnsveld
- Rosmolensteeg 7 Zutphen en
- urinoir Berkelkade Zutphen.

Besluit

Het college besluit, gelet op artikel 5.2 e.v. van de Verordening fysieke leefomgeving gemeente Zutphen 2021 (Vfl 2021), conform bijgevoegd besluit, om de volgende objecten aan te wijzen als gemeentelijk monument:

- Graaf Ottosingel 189-189a Zutphen
- Laarstraat 131-133/Berkelsingel 124-124a Zutphen
- Marspoortstraat 16, 16a-c Zutphen
- Overwelving 1-3/Spoorstraat 1-3 Zutphen
- Turfstraat 41-45 Zutphen
- Molengracht 2 Zutphen (voormalig postkantoor)
- Groenmarkt 2-4/Waterstraat 84-86 Zutphen
- Abersonplein met fontein Warnsveld
- Rosmolensteeg 7 Zutphen en
- urinoir Berkelkade Zutphen.

BESLUIT AANWIJZEN 10 GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

Adres - Graaf Ottosingel 189-189a Zutphen e.a.
Zaaknummer - 1303222

BESLUIT

Het college besluit, gelet op artikel 5.2 e.v. van de Verordening fysieke leefomgeving gemeente Zutphen 2021 (Vfl 2021), om de volgende objecten aan te wijzen als gemeentelijk monument:

- Graaf Ottosingel 189-189a Zutphen
- Laarstraat 131-133/Berkelsingel 124-124a Zutphen
- Marspoortstraat 16, 16a-c Zutphen
- Overwelving 1-3/Spoorstraat 1-3 Zutphen
- Turfstraat 41-45 Zutphen
- Molengracht 2 Zutphen (voormalig postkantoor)
- Groenmarkt 2-4/Waterstraat 84-86 Zutphen
- Abersonplein met fontein Warnsveld
- Rosmolensteeg 7 Zutphen
- urinoir Berkelkade Zutphen

Bijlagen

Onderdeel van dit besluit zijn de bijlagen met de redengevende omschrijvingen van de objecten.

Hierin zijn opgenomen:

- de plaatselijke aanduiding van het gemeentelijk monument;
- de kadastrale aanduiding, en
- een beschrijving van het gemeentelijk monument.

Aan dit besluit liggen verder de volgende bijlagen ten grondslag:

- EAR 2024-085 Advies aanwijzen postkantoor Molengracht 2 Zutphen gemeentelijk monument AVG
- EAR 2024-087 Advies aanwijzen Laarstraat 131-133 Zutphen monument AVG
- EAR 2024-088 Advies aanwijzen Turfstraat 41-45 en Overwelving 1-3 monument AVG
- EAR 2025-090 Advies aanwijzen Marspoortstraat 16 en Graaf Ottosingel 189-189a monument AVG
- EAR 2025-097 Advies aanwijzen monumenten AVG

PROCEDURE

Bevoegd gezag

Op basis van artikel 5.2 van de Vfl 2021 is het college van burgemeester en wethouders bevoegd om een beslissing te nemen over het al of niet aanwijzen van de bovengenoemde objecten en panden als gemeentelijk monument.

Publicatie ontwerpbesluit en indienen zienswijzen

Van de ontwerpbesluiten van 30 september 2025 en 16 december 2025 met het voornemen tot aanwijzing is kennisgeving gedaan op www.officielebekendmakingen.nl. Na beide besluiten heeft het ontwerpbesluit vervolgens 6 weken ter inzage gelegen. Naar aanleiding van deze kennisgeving kon iedere belanghebbende zijn of haar zienswijze indienen. Er is een zienswijze ontvangen op het ontwerpbesluit van 30 september 2025 en twee zienswijzen op het ontwerpbesluit van 16 december 2025. In dit besluit worden de zienswijzen op beide ontwerpbesluiten in één keer behandeld.

Bekendmaking besluit

Op grond van artikel 5:7 van de Vfl 2021 wordt het besluit om toepassing te geven aan artikel 5:2 van de Vfl 2021 schriftelijk bekend gemaakt aan alle zakelijk gerechtigden op de onroerende zaken die vermeld staan in de openbare registers, als bedoeld in artikel 8, eerste lid van de Kadasterwet. De zakelijk gerechtigden kunnen binnen zes weken tegen dit besluit bezwaar maken. Indieners van zienswijzen worden op grond van 3:4 Awb, artikel 3:10 ev. op de hoogte gesteld van het besluit.

OVERWEGINGEN

Het besluit is gebaseerd op de volgende overwegingen:

1. Cultuurhistorie

De als gemeentelijk monument aan te wijzen objecten en gebouwen zijn voor de gemeente Zutphen van architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde.

De objecten en gebouwen zijn alle aan de hand van vastgestelde criteria beoordeeld (*Beleidsregel aanwijzen monumenten 2023*). Op grond van architectuurhistorische waarden, stedenbouwkundige waarden, algemeen historische waarden, gaafheid/herkenbaarheid en zeldzaamheid is vastgesteld dat de nu voorgedragen objecten en panden monumentale waarden hebben en van groot algemeen belang zijn voor de gemeente Zutphen. Verwezen wordt naar de redengevende omschrijvingen van de objecten en panden.

2. Verduurzaming

De verduurzaming van de aan te wijzen panden blijft goed mogelijk door innovatieve oplossingen voor het isoleren en energiezuinig maken van gebouwen zonder dat dit ten koste gaat van monumentale waarden en architectonische kwaliteit.

3. Advies Erfgoedadviesraad

De Erfgoedadviesraad heeft in haar adviezen:

- EAR 2024-085 Advies aanwijzen postkantoor Molengracht 2 Zutphen gemeentelijk monument AVG
- EAR 2024-087 Advies aanwijzen Laarstraat 131-133 Zutphen monument AVG
- EAR 2024-088 Advies aanwijzen Turfstraat 41-45 en Overwelving 1-3 monument AVG
- EAR 2025-090 Advies aanwijzen Marspoortstraat 16 en Graaf Ottosingel 189-189a monument AVG
- EAR 2025-097 Advies aanwijzen monumenten AVG

positief geadviseerd over plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst van:

- Graaf Ottosingel 189-189a Zutphen
- Laarstraat 131-133/Berkelsingel 124-124a Zutphen
- Marspoortstraat 16, 16a-c Zutphen
- Overwelving 1-3/Spoorstraat 1-3 Zutphen
- Turfstraat 41-45 Zutphen
- Molengracht 2 Zutphen (voormalig postkantoor)
- Groenmarkt 2-4/Waterstraat 84-86 Zutphen
- Abersonplein met fontein Warnsveld
- Rosmolensteeg 7 Zutphen
- urinoir Berkelkade Zutphen

Verwezen wordt naar de adviezen van de EAR.

ZIENSWIJZE(N)

Er is op het voornemen tot aanwijzen van het object Marspoortstraat 16, 16a-c Zutphen door de eigenaren (VvE) een zienswijze ingediend. Ook zijn er twee zienswijzen ingediend door omwonenden van het aan te wijzen urinoir aan de Berkelkade. De zienswijzen zijn in de daarvoor wettelijk gestelde periode ingediend en daarmee ontvankelijk. De zienswijzen worden hieronder samengevat en voorzien van een reactie.

1. Zienswijze eigenaren Marspoortstraat 16, 16a-c Zutphen (zaaknummer 1264376)

Op 13 november 2025 heeft de vereniging van eigenaren (VvE) van het perceel Marspoortstraat 16 te Zutphen een zienswijze ingediend met betrekking tot het voornemen van het college van B en W om het pand aan te wijzen als

gemeentelijk monument. De zienswijze is ingediend omdat de eigenaar tegen de toekenning van de gemeentelijke monumentale status aan het pand is. Hieronder wordt ingegaan op de zienswijze. De zienswijze is door indiener onderbouwd met de volgende redenen:

a. Bezwaar tegen inperking eigendomsrecht en financiële consequenties

Indiener stelt dat een monumentstatus ervoor zorgt dat zij niet langer zelf kan beslissen over wijzigingen in onroerende zaken binnen de eigen woning of kantoor, zonder dat de gemeente daar enige vorm van compensatie tegenover stelt. Indiener stelt dat in gevallen waarin de staat de rechten van burgers, ondernemers of instellingen inperkt, deze tegenwoordig altijd enige vorm van compensatie biedt. Tevens stelt indiener dat tegen de hogere lasten (en mogelijke waardevermindering) van een monument-status de gemeente daar alleen de mogelijkheid van een laag-rentende lening bij de provincie tegenoverstelt.

Reactie:

Het eigendomsrecht is een absoluut recht dat niet wordt betwist. Wel is het zo dat het college de bevoegdheid heeft om publiekrechtelijke beperkingen op te leggen. In dit geval doet het dat als onderdeel van het aanwijzen van het pand als gemeentelijk monument met het doel om cultuurhistorisch erfgoed voor de toekomst te behouden. Compensatie is daarbij niet verplicht. Het college ziet de negatieve gevolgen voor de economische waarde van het eigendom door een monumentstatus van het pand onvoldoende onderbouwd. Onderzoek in het verleden heeft overigens aangetoond dat de invloed van een monumentstatus op de verkoopsom, positief of negatief, niet één op één aantoonbaar is (Bade/Smit, *Eigen haard is goud waard*, 2010). Voor gemeentelijke monumenten zijn subsidiemogelijkheden beschikbaar die tijdens een gesprek met indiener op 13-11-2025 mondeling zijn toegelicht.

b. Uitstellen procedure tot na vaststellen afwegingskader

Indiener verwijst naar kanttekening 1.3 van het collegevoorstel bij het voornemen tot aanwijzing, waarin het college stelt dat onduidelijk is wat eigenaren wel en niet kunnen veranderen aan hun monument en aangeeft dat een Zutphens erfgoedprogramma wordt voorbereid waarin het behoud, het benutten en het beleven van het Zutphens erfgoed centraal staat en waarin een transparant afwegingskader met algemene regels voor monumenten en hun eigenaren een plek zal krijgen. Indiener stelt dat het 'overeenkomstig normen van behoorlijk bestuur' voor de hand ligt dat 'het college procedures tot het aanwijzen van gemeentelijke monumenten uitstelt tot na het vaststellen van dit afwegingskader door de Gemeenteraad.'

Reactie:

Wettelijk zijn de Omgevingswet en de Verordening voor de Fysieke Leefomgeving 2021 momenteel de bestaande kaders waarbinnen het college beslissingsbevoegdheid heeft om wel of niet een vergunning af te geven, daarbij geadviseerd door de commissie voor Ruimtelijke Kwaliteit en Cultuurhistorie (RKC). Dit is een ander besluitvormingsproces dan het aanwijzen van de monumenten en staat hier ook los van. Er is daarom geen reden om het besluit op dit punt aan te passen of aan te houden. Het college heeft de ambitie om een transparant afwegingskader op te stellen met algemene regels voor monumenten en hun eigenaren om een vergunning te krijgen, maar dat heeft geen invloed op het voorliggende collegevoorstel.

c. Gebouw niet in goede technische staat.

De VvE is het niet eens met de stelling van het college in kanttekening 1.4 van het collegevoorstel bij het voornemen tot aanwijzing dat het gebouw in goede technische staat is. De VvE wijst op verzakkingen aan de Oostzijde van het pand en de afscheidingsmuur en de mogelijke fundering op resten van de stadsmuur.

Reactie:

Deze zienswijze is terecht. Het college is bij haar uitspraak over de technische staat uitgegaan van een indruk vanaf de straat en erkent dat daarmee geen definitieve uitspraken kunnen worden gedaan over niet-zichtbare gebreken. Mocht het gebouw zich overigens niet in een goede technische staat bevinden, betekent dat niet dat het monument daardoor niet aangewezen zou kunnen worden. Ten aanzien van het uitvoeren van onderhoud is in een gesprek met indiener op 13-11-2025 aangegeven dat daarvoor voor gemeentelijke monumenten subsidiemogelijkheden bestaan. Hiermee draagt het college bij aan de vaak hogere onderhouds- en restauratiekosten voor monumenten ten opzichte van niet-monumenten.

2. Zienswijze (zaaknummer 1298805)

Indiener is het niet eens met het aanwijzen van het urinoir als gemeentelijk monument.

a. Het urinoir is naar mening van de indiener niet historisch of beeldbepalend voor de binnenstad, mede door het niet meer aanwezig zijn van de bioscoop die aan de plaatsing ten grondslag lag.

Reactie:

Het college is met de Erfgoedadviesraad van mening dat het gaat om zeldzaam en bijzonder straatmeubilair met veel objectwaarde, waarbij cultuurhistorische waarde is gelegen in de plek en is het eens met de waardering van het urinoir zoals opgenomen in de redengevende omschrijving. De historische relatie met de verdwenen bioscoop is daarbij slechts één van de aspecten die van belang zijn voor de bepaling van de cultuurhistorische waarde van het urinoir. Dat het urinoir niet historisch is of beeldbepalend ziet het college anders. Zo is het cultuurhistorisch belang van gemeentelijke monumenten niet alleen gelegen in een hele hoge leeftijd, zoals bijvoorbeeld van de vele middeleeuwse huizen in de binnenstad. Elke tijdlaag is van belang en dat geldt in Zutphen zeker voor de periode van de wederopbouw na WOII waarvan het urinoir onderdeel is. Dat het urinoir niet beeldbepalend zou zijn, is voor het college geen bezwaar om het urinoir aan te wijzen als gemeentelijk monument. Het is juist een wezenlijk kenmerk voor het type en de functie van het urinoir dat bewust is geplaatst om niet al te veel op te vallen in het straatbeeld.

b. Het urinoir is beklad met graffiti, stinkt en is vervuild.

Reactie:

Het urinoir is opgenomen in het jaarlijkse beheer- en onderhoudsprogramma van de gemeente Zutphen en de binnenzijde wordt regelmatig schoongespoten en gereinigd. Dat betreft indien nodig ook de buitenzijde. Het bouwwerkje is in de laatste 20 jaar af en toe gevallen aan bekladding met spuitbussen en steeds gereinigd. Dat zal ook nu weer gebeuren. De bekladding is dus van tijdelijke aard.

c. Indiener is van mening dat bescherming en behoud moet gebeuren met een hedendaagse blik.

Reactie:

Bescherming en behoud van erfgoed gebeurt in de gemeente Zutphen altijd met een hedendaagse blik. Veertig jaar geleden stond de periode 1850–1940 sterk in de belangstelling en werden gebouwen uit die tijd aangewezen als gemeentelijk monument. Nu geldt dat voor objecten en panden uit de wederopbouwperiode en ook de interesse in het erfgoed uit de periode 1965-1990 neemt toe. Het aanwijzen van het urinoir als gemeentelijk monument wordt niet los gezien van een veranderende tijdgeest. Het college ziet dat als de essentie van het beschermen van erfgoed als gemeentelijk monument. Daarbij worden maatschappelijke veranderingen niet uit het oog verloren.

d. Indiener is van mening dat aan het urinoir een discriminerend karakter zit.

Indiener stelt dat slechts een heel klein deel van de bevolking gebruik kan maken van deze specifieke voorziening en dat dit object een hele grote bevolkingsgroep expliciet uitsluit zonder dat gekeken wordt om het inclusiever te maken.

Reactie:

Het college kan zich niet vinden in dit standpunt. Het urinoir wordt en kan door eenieder worden gebruikt, waarbij staand of gehurkt de behoefte kan worden gedaan.

3. Zienswijze (zaak 1302657)

Indiener is van mening dat het urinoir niet aangewezen dient te worden als monument, maar moet worden afgebroken.

a. Het urinoir doet afbreuk aan het fraaie stadsgezicht van Zutphen.

Reactie:

Het college is het niet eens met deze zienswijze en is van mening dat het urinoir daaraan als een eigen tijdlaag in het straatbeeld juist een bijdrage levert en bovendien van cultuurhistorische waarde is.

b. Het urinoir voorziet in een behoefte van mannen en een enkele keer van vrouwen.

Reactie: Het is goed om te weten dat uit waarneming blijkt dat het gebouwtje wordt gebruikt waarvoor het is bedoeld, door eenieder. Dit pleit voor het behoud van het urinoir op deze locatie.

c. Indiener heeft waardering voor de cultuurhistorische schets, de bouwkundige beschrijving en de blik op de geschiedenis.

Reactie: Het college van B en W van de Gemeente Zutphen dankt indiener voor het compliment.

d. Het urinoir is beklad.

Reactie:

Het urinoir is opgenomen in het jaarlijkse beheer- en onderhoudsprogramma van de gemeente Zutphen en de binnenzijde wordt regelmatig schoongespoten en gereinigd. Dat betreft indien nodig ook de buitenzijde. Het bouwwerkje is in de laatste 20 jaar af en toe ten prooi gevallen aan bekladding met spuitbussen en steeds gereinigd. Dat zal ook nu weer gebeuren. De bekladding is dus van tijdelijke aard.

e. Het urinoir dient te worden afgebroken tenzij het wordt geconserveerd en hiervoor middelen beschikbaar worden gesteld.

Reactie: Met het aanwijzen van het urinoir als gemeentelijk monument is sloop van het urinoir niet aan de orde. Ten behoeve van de conservering maakt het urinoir nu al deel uit van het gemeentelijk beheer- en onderhoudsprogramma.

Conclusie

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassingen in het besluit tot aanwijzing als gemeentelijk monument.

Aldus besloten te Zutphen, op 17 maart 2026

Het college van burgemeester en wethouders van Zutphen,
de burgemeester, de secretaris,

Redengevende omschrijving Gemeentelijk Erfgoedregister

Monumentnummer: 1498

Gegevens object

Naam: ---
Adres: Marspoortstraat 16,
16a, 16b, 16c
Postcode: 7201 JC
Plaats: Zutphen
Kadastrale aanduiding: Zutphen, sectie F,
nummer 9988
X-Y coördinaten: 210142.72, 461774.65
Architect: G.J. Jacobs
Bouwjaar: 1954
Aanpassingen: 1991 aanpassing winkel
2004 aanpassing kelder
winkel
Beschrijving: J. Krijnen
Datum beschrijving: 01-2025
Datum besluit B&W: 17-03-2026

Omschrijving van het monument

Situering en historie

Het pand met de adressen Marspoortstraat 16 (winkel) en 16a t/m c (woningen)¹ is prominent gelegen op de hoek van de Marspoortstraat en de Berkel, op de grens van de middeleeuwse binnenstad en de stadsuitbreiding uit de negentiende eeuw aan de andere zijde van de Berkel. Het is in 1954 gebouwd in opdracht van winkelier M.W. Degenaar naar ontwerp van architect G.J. Jacobs. Het op 27 januari 1955 in gebruik genomen pand verving een in 1944 bij het bombardement op de stad vernield gebouw op deze plek².

Het gebouw is opgezet als winkel-/woongebouw van twee tot drie bouwlagen en heeft een samengestelde plattegrond van drie volumes: het grootst is een rechthoekig bouwdeel van drie lagen onder een flauw lessenaarsdak aan de Marspoortstraat. Aan deze zijde is op de begane grond de winkelentree opgenomen, geflankeerd met etalages. Erboven zijn twee kleine woningen met twee slaapkamers gerealiseerd (huisnummers 16a en 16b). Erachter staat een blokvormig bouwdeel van twee lagen onder een flauw lessenaarsdak aan het achterom langs de Berkel. In dit gedeelte is een grotere woning met drie slaapkamers ondergebracht (Marspoortstraat 16c) die na oplevering van het pand in 1955 als

¹ Voor de leesbaarheid wordt als notatie Marspoortstraat 16 aangehouden.

² Zutphens dagblad voor de Graafschap en Veluwezoom, 24-01-1955, via Delpher.

winkelierswoning in gebruik werd genomen. Achter deze vleugel staat terugliggend aan een tuin nog een derde bouwdeel, eveneens onder een plat dak maar lager en als kantoor behorend bij de winkel.

De bij de winkelierswoning behorende buitenruimte in de hoek tussen het tweede en het derde bouwdeel is toegankelijk vanaf het achterom en is daarvan afgescheiden door middel van een gesmeed en gebout draaiend hekwerk tussen gemetselde penanten. De rechterpenant gaat als gemetselde tuinmuur de hoek om en fungeert als erfbegrenzing. Hekwerk en tuinmuur kwamen bij de bouw van het complex in 1954 tot stand.

Beschrijving

Het voorste bouwdeel van Marspoortstraat 16 is een volume van drie bouwlagen onder een flauw, naar achteren afwaterend lessenaarsdak. Het heeft een rechthoekige plattegrond met in de zijgevel de entreepartij voor de woningen. De gevel ter hoogte van het trappenhuis voor de bovenwoningen springt in zodat ruimte is ontstaan voor een balkon bij de woning met huisnummer 16c.

Marspoortstraat 16 heeft bakstenen gevels, gemetseld in klezorverband, waarbij voor de gevels van de winkel een gele baksteen is gebruikt. Voor het metselwerk van de bovenwoningen en de twee andere bouwdelen is een bruinrode baksteen toegepast.

Voor de constructie van de verdiepingsvloeren is gewapend beton toegepast, maar de tweede verdiepingsvloer is uitgevoerd als cusvellervloer. Dit is een lichtere vloer dan gewapend beton en gemaakt van T-vormige (holle) prefab blokken van bimsbeton en versterkt met wapeningsstaven waarover beton werd gestort. De prefab blokken werden vanaf 1950 geproduceerd door de firma J. Cusveller uit Katwijk aan Zee en tot ca. 1965 toegepast.³ Deze constructiewijze is ook toegepast voor de verdiepingsvloeren van de woning achter het hoofdgebouw (Marspoortstraat 16c) en het voormalige magazijn van het gebouw.

De gevel aan de Marspoortstraat is symmetrisch van opzet met in het midden een portiek met toegang tot de winkel, geflankeerd door grote winkelruiten. Deze indeling in drie vensterassen komt terug in de vensterverdeling van de woningen op de eerste en tweede verdieping.

De winkelportiek bestaat uit een terugliggende houten pui met een deur met twee panelen in het ondervak en een glasruit in het grote bovenvak. Boven de deur een bovenlicht met verticale roede. De deur wordt geflankeerd door smalle vakken met een houten onderpaneel en een glasruit, elk met een bovenruit naast het deurbovenlicht. De zijramen in de portiek zijn aan de bovenzijde richting de winkel naar beneden afgeschuind. De portiekvloer is belegd met orangerode hardgebakken plavuizen met een steens rollaag van gele baksteen als overgang naar het trottoir.

De winkelpui is wat smaller dan de gevelbreedte zodat de gemetselde hoekpenanten ononderbroken overgaan in het metselwerk van de verdiepingen. De ramen van de etalage zijn gevat in een afwerking van fijnkorrelig sierbeton boven een plint van gele baksteen waarin kelderlichten met horizontale roosters zijn geplaatst. Het sierbeton komt ten opzichte van de baksteen enkele centimeters naar voren en wordt aan de bovenzijde afgesloten met een afgeschuinde cordonlijst.

De vensters op de verdiepingen zijn gevat in een kader van grijs sierbeton dat ook tussen de drie traveeën is gebruikt. Ter hoogte van de tweede verdiepingsvloer zijn prefab panelen toegepast met een zandkleurige toeslag met in het midden twee verticale, groeven die uitgelijnd zijn met de middelste verticale kozijnstijlen. De zes identieke kozijnen hebben namelijk een verdeling in zes vakken met een smal middenvak, geflankeerd door draairamen met een laag geplaatst tussendorpel zodat elk kozijn een lage strook met drie onderramen heeft.

³ www.joostdevree.nl, lemma Cusveller vloer; Bot 2009, 398

De gevel boven het vensterkader is versierd met zeven, symmetrisch geplaatste, ruitvormig gemetselde motieven en wordt afgesloten met een fors geprofileerd overstek dat overhoeks aan de Berkelzijde is doorgezet. Het overstek is aan de bovenzijde afgewerkt met een zinken kraal waar overheen een donkergrijze kunststof hoektrim is aangebracht.

De zijgevel van het voorste bouwdeel heeft een vensterkader dat enigszins vergelijkbaar is met dat van de voorgevel. Links is een breed, met sierbeton omkaderd winkelvenster dat aan de bovenzijde is afgedekt met een naar voren komende betonnen lijst. Een smaller veld met sierbeton, ook weer afgedekt met een lijst, vormt de overgang naar een venstertravee met boven elkaar geplaatste Franse balkons met naar binnen draaiende dubbele deuren met ervoor geplaatste hekwerken. De openingen zijn gevat in een kader van grijs sierbeton. In het metselwerk boven het Franse balkon van de tweede verdieping is een stalen hijsbalk met ophangoog opgenomen.

Rechts van deze Franse balkons is op de eerste en tweede verdieping een lager geplaatst venster met draairamen in de gevel aanwezig, aan de bovenzijde afgesloten met een steens rollaag. De gevel naast het winkelvenster op de begane grond is blind.

De zijgevel van het voorste bouwdeel wordt aan de bovenzijde afgesloten door het overhoeks doorgetrokken overstek van het lessenaarsdak, dat evenwel minder oversteekt dan boven de voorgevel. Het overstek is aan de bovenzijde afgewerkt met een zinken kraal waar overheen een donkergrijze kunststof hoektrim is aangebracht.

De achtergevel van het voorste bouwdeel is op de eerste verdieping voorzien van een zogenaamd melkmeisje: een deurkozijn dat wordt geflankeerd door twee identieke, smallere ramen. Boven de schottendeur met ruit in de bovenste helft is een bovenlicht met ventilatierooster aangebracht. De deur geeft toegang tot een buitenruimte op het platte dak van de winkelruimte eronder. De buitenruimte is begrensd door een borsthoge, steens dikke muur met een dakvormige, betonnen afwerking. Een doorgang in de muur maakt de rest van het platte dak bereikbaar.

Boven het deurkozijn bevat de achtergevel op de tweede verdieping een drievaks raamkozijn van gelijke breedte als het melkmeisje, met twee draairamen in de buitenste vakken. Melkmeisje en venster zijn met een staande rollaag ontlast.

Links in de achtergevel, boven het lessenaarsdak van het lagere woningvolume van Marspoortstraat 16c, is een loggia aangebracht. De overspanning van de opening is met iets uitkragende betonlatei opgevangen. De borstwering is met een eveneens uitkragende betonlijst afgewerkt. De achtergevel van het voorste bouwdeel wordt met een houten overstek afgesloten.

Aan de Berkelzijde zijn rechts van de kopgevel de toegangen naar de woningen gegroepeerd in een 30 centimeter terugliggende portiek met een betonnen luifel erboven. Links de voordeur voor de bovenwoningen 16a en 16b rechts de voordeur van woning 16c. De deuren zijn twee treden boven het trottoir geplaatst, gevormd door een brede, gemetselde stoep waarin orangerode tegels zijn gelegd. In de onderste trede is in het midden een stalen kelderrooster opgenomen.

De houten voordeuren zijn gelakt en voorzien van twee ruiten in het bovenvak met verticale deelroede ertussen en een smeedijzeren diefijzer ervoor. In de muurdam tussen de deuren is een bolkozijn met draairaampjes ten behoeve van de erachterliggende vestibules en eveneens voorzien van een diefijzer.

Boven de woningentrees een balkon met de verder terugliggend gevel van het trappenhuis voor de bovenwoningen. Het hekwerk met kruisvormig smeedwerk staat op een lage strook metselwerk boven de luifel. Het trappenhuis wordt van daglicht voorzien door twee smalle, hoge vensters met houten ramen in een zesvaks verdeling in de grote bovenste vakken, een raam met verticale deelroede in het ondervak. Ertussen in elke vensterstrook een prefab paneel van zandkleurig sierbeton met een verticale groef die is uitgelijnd met de middenroede.

Woning Marspoortstraat 16c bevindt zich in het gedeelte aan de Berkelzijde. Dat is een rechthoekig bouwlichaam van twee bouwlagen onder een flauw, naar achteren afwaterend lessenaarsdak met rondom een houten overstek dat aan de Berkelzijde vijf planken breed is en de andere zijden twee planken smaller. Net als bij het hoofdvolume is het overstek aan de bovenzijde afgewerkt met een zinken kraal waar overheen een donkergrijze kunststof hoektrim is aangebracht.

In de gevel langs het achterom aan de Berkel zijn links boven elkaar twee drievaks vensters geplaatst bestaande uit twee naar buiten draaiende ramen met ertussen een smalle ruit met glas dat direct in de kozijnsponning is geplaatst. Dit schema is op de begane grond uitgebreid met lage onderramen, zoals in de voorgevel aan de Marspoortstraat. Rechts in de gevel zijn de vensters twee vakken breder. De smalle middelste ruit wordt hier geflankeerd door twee vaste ruiten met dezelfde breedte als de buitenste vakken waarin de draaiende ramen zijn geplaatst. Ook hier kent het venster op de begane grond lage onderramen. Tussen deze vensters is een prefab, betonnen borstwering opgenomen met verticale groeven die uitlijnen met de kozijnstijlen. De naar voren liggende vakken in het beton zijn als gewassen beton uitgevoerd met een oppervlakte van fijn grind. Dit is vermoedelijk tijdens de fabricatie gedaan door middel van het stralen van de toplaag. De twee rechtervensters zijn architectonisch gevat in een kader van sierbeton. Het metselwerk van de gevel wordt onder het overstek beëindigd met een staande rollaag.

De tuingevel van het blok heeft een moderne schuifpui op de begane grond, ontlast met een betonlatei met rechts een tweevaks venster met draairamen en een steens rollaag erboven. Boven dit venster is op de verdieping een identiek venster geplaatst. Links op deze bouwlaag is in het verder vlakke metselwerk een rond, houten raam opgenomen, omgeven met een omgaande rollaag.

Het voormalige magazijn aan de achterzijde grenst met de korte zijde aan de tuin en is een tweelaags bouwdeel onder een plat dak. Aan de tuinzijde is links een tuindeur aanwezig met rechts een tweevaks venster. In eerste instantie zaten hier twee wagendeuren. Erboven zaten eveneens dubbele deuren met een hijsbalk erboven. Deze zijn in het verleden verwijderd en vervangen door naar binnen draaiende deuren met glas en een gelast hekwerk ervoor ten behoeve van een Frans balkon. Het hekwerk kreeg dezelfde vormgeving als het hekwerk boven de entreepartij van de bovenwoningen. Links is een klein venster met draairaam.

Rechts sluit op de gevel een circa meter hoge gemetselde, halfsteens tuinmuur aan, aan de bovenzijde met een rollaag afgewerk en aan de straat voorzien van een wat hoger gemetselde steens hoekpenant, getopt met een betonnen, rondom afgeschuinde deksteen. De tuinmuur vormt de scheiding met de steeg waaraan het voormalige magazijn alzijdig grenst.

De zijgevel langs de steeg kent op de begane grond een blinde zijdeur en meer naar voren een klein, stalen tweeruits bovenraam met gemetselde onderdorpel. Twee van deze vensters zijn ook op de verdieping toegepast, evenals aan de binnenplaatszijde achter het hoofdvolume. De gevels worden afgesloten met een zelfde overstek als de andere gevels van het complex, zij het hier slechts twee planken breed. Het overstek is ook hier afgewerkt met een zinken kraal waar overheen een donkergrijze kunststof hoektrim is aangebracht.

Interieur winkel

Van het pand zijn de winkel op de begane grond en bovenwoning Marspoortstraat 16c bezocht. De *winkel* bevindt zich aan de voorzijde van het gebouw en beslaat daar de breedte van het pand. Linksachter versmalt de winkelplattegrond als gevolg van de woningentree aan de Berkelzijde en de plattegrond van woning 16c.

De betonnen draagconstructie van de verdiepingsvloer komt onder het overigens verlaagde en met gipsplaten afgewerkte plafond uit en bestaat uit twee betonbalken op poeren aan weerszijde van de winkelentree. Aan de achterzijde rusten deze op corresponderende rechthoekige kolommen. Rechtsachter is sprake van een blinde achterwand, linksachter is de

doorgang naar achteren. In het midden was in het verleden een kantoortje met doorgang naar de woning, maar is in 1991 bij de winkel getrokken en de doorgangen naar de woning zijn toen dichtgemetseld. De winkelafterwerking is overal uitgevoerd met moderne materialen. Afgezien van de binnenzijde van de entreepui herinnert niets aan de oorspronkelijke afterwerking. In de gang naar het voormalige magazijn aan de achterzijde zijn op enig moment links toiletten gerealiseerd, de aanwezige pantry grenzend aan het magazijn komt enigszins overeen met de plattegrond tijdens de bouw, al is de inrichting en afterwerking van de ruimte in het verleden vernieuwd. Het magazijn wordt van de pantry gescheiden door een houten pui met ruiten.

Vanuit de gang naar het magazijn is de *kelder onder de winkel* toegankelijk. Deze bevindt zich onder het voorste deel van de plattegrond en is bereikbaar middels een gemetselde trap en een betonnen gang. De kelder plattegrond kent een ruimte linksvoor en een dubbel zo grote ruimte rechts. De betonconstructie is hier in het zicht en in 2004 aangepast waarbij een van de twee middenkolommen is verwijderd.

De voormalige *magazijnruimte* achter het gebouw is waarschijnlijk in het laatste kwart van de 20^e eeuw verbouwd tot kantoor. Toen zullen de boven elkaar geplaatste magazijndeuren in de gevel aan de Berkelzijde zijn vervangen door een invulling met ramen. Een moderne steektrap tegen de achterwand links voert naar de verdieping. Zowel op de begane grond als op de verdieping is sprake van een moderne afterwerking. De aanwezige historische stalen ramen zijn voorzien van zeer dun dubbel glas en voorzetramen.

Woning Marspoortstraat 16c

Het pand heeft drie woningen, waarvan twee bovenwoningen, Marspoortstraat 16a en 16b. Alleen woning Marspoortstraat 16c (de voormalige woning van de winkelier) is bezocht.

De plattegrond van deze woning is rechthoekig en bestaat uit een vestibule en een hal, samen een L-vormige verkeersruimte, maar van elkaar gescheiden door een klapdeur met zesruits roedenverdeling en voorzien van blank kathedraalglas. De vloer is belegd met steenrode, hardgebakken tegels met een plint van donkerbruine tegeltjes. De lambrizone van de vestibule en hal is afgewerkt met betonemaille, een eenvoudige, geschilderde lat rondom markeert de overgang naar het gestucte bovenste deel van de wanden. Vlakke deuren met roestvaststalen deurbeslag en eenvoudig geprofileerde architraaflijsten op de kozijnen geven vanuit de hal toegang tot de keuken en de woonkamer. Dezelfde deuren en afterwerking zijn ook op de eerste verdieping toegepast.

Een kleine annex tegenover de klapdeur vormde oorspronkelijk de doorloop naar de winkelruimte, maar is aan die zijde in 1991 dichtgemetseld en is momenteel de voorruimte van het toilet. Deze heeft een granitovloer.

Langs de lange scheidingsmuur met de winkelruimte is de houten trap naar de verdieping geplaatst, uitgevoerd met verdreven treden en een balustrade met vlakke, verticaal geprofileerde balusters waarop een gelakte handlijst. De rechthoekige trappaal staat op een omgezette onderste traprede. De op de muur gemonteerde linkerhandlijst is eveneens gelakt.

Onder de trap is de toegang naar de *kelder* van de woning ondergebracht. Deze is bereikbaar middels een licht verdreven houten trap. De kelder is een ruimte met een rechthoekige plattegrond en een betonnen kelderdek en is aan de keukenzijde te ventileren door middel van een klein valraam.

In het verlengde van de hal, tegenover de kelderdeur, is de keuken gesitueerd, voorzien van een granitovloer en een inbouwkast bestaande uit een bovendeel, een open aflegvak en een onderkast met vlakke kastdeurtjes. Het bovendeel is voorzien van glasdeurtjes met blank kathedraalglas. Oorspronkelijk was vanuit de keuken een bijkeuken bereikbaar, die in 1991 bij de winkel is getrokken.

De woonkamer bevindt zich naast de hal en de keuken en bestaat uit twee kamers en-suite, waarvan de dubbele deuren in het verleden zijn verwijderd. De vloer van beide vertrekken bestaat uit houten delen. In het achterste vertrek is een schouw aanwezig, gemetseld van gele, geglazuurde baksteen en aan de bovenzijde, bij wijze van schoorsteenmantel, met dubbelhard gebakken, gevlamde tegels afgewerkt. Dit type tegel is ook voor de vensterbanken gebruikt. Links naast de schouw is in de muur een inbouwkast opgenomen.

De houten kozijnen aan de Berkelzijde zijn op de begane grond recent voorzien van dubbele beglazing met aluminium ventilatieroosters. In de korte wand aan de tuinzijde is een moderne schuifpui aanwezig.

De plattegrond op de eerste verdieping volgt de indeling op de begane grond. De trapbalustrade is op de verdieping omgezet als traphek en sluit aan op het toilet boven het trapgat. De wanden van de overloop zijn voorzien van betonemaille dat aan de bovenzijde is afgewerkt met een lat. Aan het eind van de overloop is boven de hal de badkamer ondergebracht. Deze is net als het toilet toegankelijk met een deur met blank kathedraalglas bovenin.

Aan de andere korte zijde van de overloop kent de plattegrond een kleine slaapkamer dat van daglicht wordt voorzien door een venster met twee draairamen. Links in de hoek een inbouwkast. Het vertrek is met een gipsplafond afgewerkt.

Links in de plattegrond is een kleine slaapkamer dat daglicht krijgt door een drielicht venster met twee eenvoudig geprofileerde draairamen uit de bouwtijd. Dit geldt ook voor de gemonteerde uitzetijzers. De ramen zijn voorzien van spanjoetsluitingen. Een schottendeur met glas in het bovenvak geeft toegang tot het balkon boven de entree van de woningen.

In de hoek rechts aan de Berkelzijde is een grotere kamer dat met een vijflicht venster wordt verlicht en is voorzien van twee oorspronkelijke draairamen met eenvoudige profilering. De middelste ruiten zijn direct in het kozijn geplaatst en daar voorzien van condensgoten. De kamer heeft bovendien in de kopse gevel een rond raam. In de kamerwand daar tegenover zijn twee inbouwkasten met vlakke deuren opgenomen. Beide slaapkamers hebben plafonds van gipsplaten.

Gaafheid

Het gerealiseerde pand is na de bouw op veel onderdelen gaaf bewaard gebleven. Dit geldt zowel voor de goed uitgewerkte samengestelde opzet met verschillende bouwmassa's, als voor de verzorgde uitwerking en architectonische detaillering van het gebouw.

De voornaamste uitwendige wijzingen sinds de bouw betreffen ondermeer het voormalige magazijn aan de achterzijde waarvan de wagendeuren op de begane grond en de hijsluiken met hijsbalk op de verdieping zijn verwijderd en de gevelopeningen een andere invulling kregen. Ook is in diverse bestaande ramen van de woningen en het magazijn dubbele beglazing geplaatst. De overstekken zijn in het verleden voorzien van aluminium hoekprofielen. Binnen is in 1991 de winkel wat vergroot en is de afwerking vernieuwd, maar is de oorspronkelijke plattegrond nog duidelijk herkenbaar.

De oorspronkelijke plattegrond en afwerking van woning Marspoortstraat 16c bleef vrijwel ongewijzigd en is gaaf bewaard, waarbij in het bijzonder de verkeersruimte moet worden genoemd en waarvan vrijwel alle elementen zoals die bij de bouw in 1954 zijn samengebracht in situ bewaard zijn gebleven en zodoende een bijzonder coherent tijdsbeeld van monumentale kwaliteit vormt.

Afgaande op het deel van het pand dat kon worden bezocht, geldt dit ook voor de constructie en mogelijk ook voor het interieur van de niet-bezochte woningen 16a en 16b.

Samenvattend heeft het hoekpand Marspoortstraat 16 uit 1954 zijn oorspronkelijke verschijningsvorm en architectuur goed behouden, maar heeft het op enkele details wijzigingen ondergaan.

Bouwdossiers

RAZ, Archiefnummer 324, bouwvergunningen Zutphen 1945-1971

RAZ, Archiefnummer 395, bouwvergunningen Zutphen 1971-1989

RAZ, Archiefnummer 512, bouwvergunningen Zutphen 1989-heden

Literatuur

- Dam, Joosje van, 'Wederopbouw in Zutphen', in: *Zutphen MoNUmentaal* 15, september 2007, 21
- Bot, Piet, *Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur*, Alphen a/d Maas 2009
- www.joostdevree.nl, bezocht februari 2025

Waardering

Het pand Marspoortstraat 16 uit 1954 van architect G.J. Jacobs is van algemeen belang voor de gemeente Zutphen vanwege de volgende waarden:

Architectuurhistorische waarden

- Vanwege de kwaliteit van het ontwerp en de uitvoering daarvan.
- Typologisch, als goed voorbeeld van een gecombineerd winkel-/woongebouw uit de wederopbouwperiode.
- Als voorbeeld van een goed uitgevoerd ontwerp van een lokaal opererende architect (G.J. Jacobs).

Stedenbouwkundige waarden

- Vanwege de prominente ligging in de Marspoortstraat op een hoek naast de Marspoortbrug over de Berkel in Zutphen.
- Vanwege de specifieke kenmerken en kwaliteit van de architectuur die in belangrijke mate bijdragen aan de markante stedenbouwkundige poortfunctie op de grens van de middeleeuwse binnenstad en het negentiende-eeuwse Ijselfront van Zutphen.

Algemeen historische waarden

- Als tastbare getuige van na-oorlogse wederopbouw op een plek die door oorlogsgeweld tijdens de bevrijding van Zutphen zwaar was beschadigd.

Gaafheid/herkenbaarheid

- Vanwege de gaaf bewaarde en sinds de bouw ongewijzigde hoofdvorm en algemene opzet van het gebouw.
- Vanwege de grotendeels gave exterieurkenmerken van de architectuur van het ensemble, omvattende de winkelpui, decoratief metselwerk, woningportiek met voordeuren, benadrukte vensterassen en vensterindelingen, dakoverstekken, etc.
- Vanwege de afleesbaar gebleven (oorspronkelijke) winkelfunctie op de begane grond.

Zeldzaamheid

- In zijn opzet en uitwerking is Marspoortstraat 16 voor Zutphen een zeldzaam gebouw. In de periode van de wederopbouw is veel gebouwd, maar specifiek ontworpen hoekgebouwen, dan wel gebouwen met gemengde functie's zijn in Zutphen niet veel te vinden. Veel gebouwen uit de periode zijn inmiddels verbouwd. Het pand Marspoortstraat 16 is vrijwel ongewijzigd gebleven. Deze mate van authenticiteit is zeldzaam.

Redengevende omschrijving

Het pand Marspoortstraat 16 te Zutphen is een historisch gebouw uit de wederopbouwperiode van architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit, vanwege het architectonisch ontwerp en het gerealiseerde materiële object. Het pand is stedenbouwkundig van belang vanwege het kenmerkende hoofdvolume aan de straat dat wordt geduid door een flauw lessenaarsdak, waarbij in het ontwerp gebruik is gemaakt van de situering op een hoek naast de Marspoortbrug over de Berkel.

Het gebouw levert door de kwaliteit van de architectuur en vanwege de ligging een belangrijke bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit ter plaatse en maakt op positieve wijze deel uit van een belangrijke zichtas vanaf de IJssel door de Marspoortstraat richting de Wijnhuistoren.

Tenslotte is het gebouw van historisch belang als verwijzing in haar architectuur en bouw naar de oorlogshandelingen tijdens de bevrijding van Zutphen waarbij de bebouwing op deze plek in de stad zwaar werd beschadigd en de wederopbouwperiode die daarop volgde.

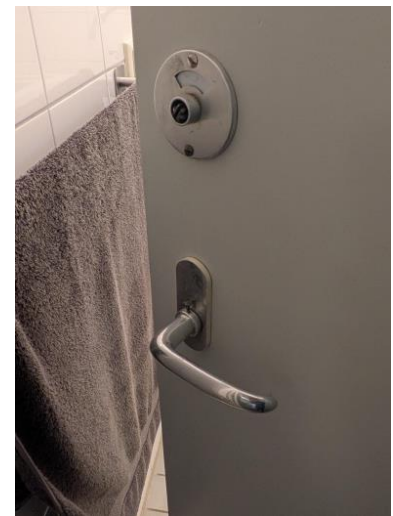
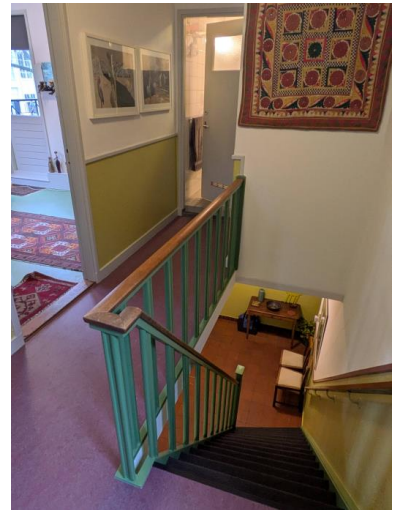
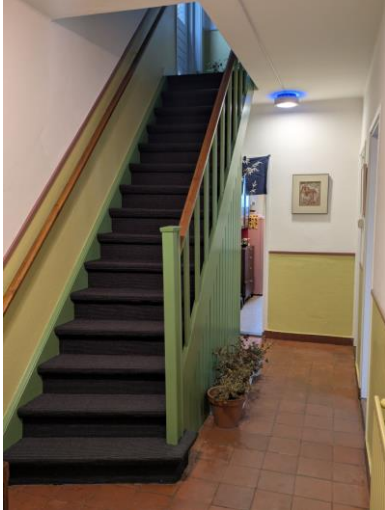
Bijlage: afbeeldingen Marspoortstraat 16

Foto's exterieur

◀▲ Voor- en zijgevels van Marspoortstraat 16 en 16a t/m 16c.
Foto's J. Krijnen, L. van Es – gemeente Zutphen.

Interieur

▲ ◀ Interieur van de winkel
Marspoortstraat 16 en woning
Marspoortstraat 16c. Foto's J.
Krijnen – gemeente Zutphen

Historische afbeeldingen

▲ Marspoortstraat 16 in december 1978.

◀ De Marspoortstraat aan het begin van de twintigste eeuw met rechts de voorganger van Marspoortstraat 16. Foto's collectie Regionaal Archief Zutphen

▼ Bericht in het Zutphens Dagblad van 24-1-1955.
Bron: Delpher

Hiermede delen wij U mede, dat
Donderdag 27 Jan a.s. de Opening

zal plaats vinden van ons geheel naar de eisen
des tijds ingericht

★ **LEVENS MIDDELEN BEDRIJF**

De meest moderne apparatuur op hygiënisch
gebied staat ter beschikking.
Zij die belang stellen nader kennis te maken
met ons nieuwe bedrijf, zullen wij gaarne
Woensdagmiddag 26 Januari ontvangen.

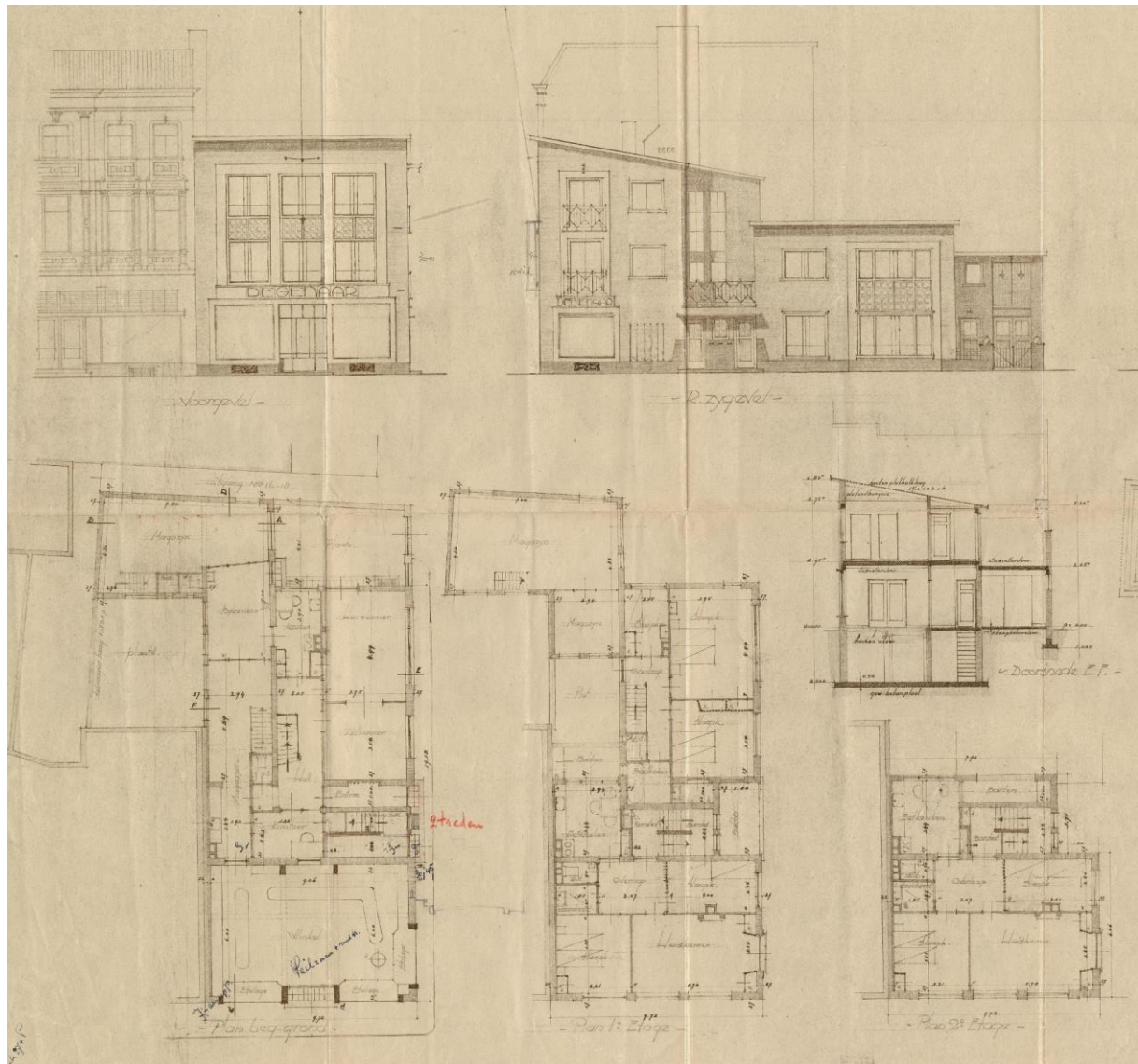
Fa M. W. Degenaar

Marspoortstr. 16. Tel. 2324. Zutphen

Vanaf Donderdag a.s. ontvangt U bij ons dividend, waarmede U guldens kunt
sparen. Profiteer tevens van onze extra voordelige aanbiedingen ter gelegenheid
van de opening van onze nieuwe zaak.

Wegens verplaatsing der zaak is er WOENSDAG GEEN VERKOOP

Geveltekeningen en plattegronden

▲ Uitsnede vergunningstekening uit 1953 met gevelopstanden, doorsneden en plattegronden van Marspoortstraat 16.
Collectie Regionaal Archief Zutphen

